

...a postřeh čtvrtý, ke struktuře a obsahu předmětu

Zvolil jsem jednu z možných struktur předmětu. Zajisté bylo možno zvolit i strukturu jinou. Ke kontextu této mé volby lze uvést parafrázi slavného cimrmanovského citátu: „Můžeme proti tomu protestovat, můžeme s tím nesouhlasit, ale to je asi tak všechno, co s tím můžeme dělat.“ Druhý citát, který pochází z Hellerovy Hlavy XX a který by se zde rovněž slušelo uvést, opět v parafrázi zní: „Jestli si myslíte, že to něco znamená, tak to neznamená vůbec nic. Znamená to pouze to, že jsem zvolil jednu z možných struktur předmětu.“

Vyvázav se takto z potřeby něco vysvětlovat, přece jenom to celé trochu vysvětlím: Je to celé vlastně taková daň za liberálnější podobu organizace předmětu, kterou jsem zvolil. Tři setkání jsou málo, máme-li mluvit o větším počtu témat do hloubky. Počet studentů ve skupině představuje proměnnou, která by, podle mne, neměla zásadním způsobem ovlivnit koncept předmětu. Je však třeba připomenout, že skupina byla početná.

Na moji výzvu chopit se výstupu již v prvním bloku reagovali pouze tři studenti (ve dvou výstupech). Na druhé straně, byl aspoň čas říci si něco o smyslu předmětu. Moje výzva, aby se prostřednictvím Doodle hlasování rovnoměrně rozdělily výstupy mezi ostatní dva termíny dopadla poměrem 3:8 (nebo tak nějak). Na druhé straně, aspoň jsme ten druhý blok mohli udělat trochu podrobněji. A poslední výzva, aby došlo v posledním bloku aspoň v některých případech ke sdružení do dvojic, se minula účinkem. Na druhé straně, vyzkoušeli jsme si jiný model a bylo jasné, že prostor pro takový počet výstupů musí být časově omezen více než v předchozích případech. Takže to dopadlo „jinak“, ale vlastně „dobře“.

Jistě, mohl jsem to od začátku vše striktně rozdělit. Neudělal jsem to proto, že bych ve své hlavě trochu popřel směřování předmětu. Jeho hlavní smysl vidím v tom vymanit se ze zaběhaných struktur, rozbít všechny šablony povrchnosti, do nichž jsme uzavíráni a sami se do nich rádi uzavíráme. Někdy se téma rozběhne k něčemu opravdu zásadnímu, jindy je možno debatu (byť je třeba také zajímavá) ukončit o něco dříve. To jsou věci, které nelze ani předpovědět ani plně instrumentalizovat.

Honba za objektivitou, kterou je letošní společnost snad zase o něco posedlejší než loňská, se mi jeví pouze jako iluzivní vyplňování pseudoobjektivizujících představ rovných šancí (Zrušíme pohlaví? Budeme geneticky upravovat všechny lidi na stejnou výšku? Přidělíme všem stejný věk, aby se necítili poškozeni ti příliš mladí nebo ti příliš staří? atd.).

A je tu ještě jeden zajímavý moment, který jsem chtěl podpořit. Ne snad, že bych chtěl v jakémsi dětinském experimentu (na to jsem přece jen už příliš stár) modelově vytvářet nějaké nespravedlivosti, ale přece jenom jistý vzkaz k Patočkovu třetímu pohybu (sebe-přesahu) jsem vyslat chtěl. Možná bychom jej mohli také spojit s husserlovským "epoché" tedy odstupem ("uzávorkováním"). Jedná se tu o ustoupení „mého hlasitého já“ do pozadí. Lidí, kteří neposlouchají a podupávají nožičkou, aby už na ně přišla řada, máme okolo sebe i tak hodně.

Gilbert Keith Chesterton ve své knize Ortodoxie uvádí dva principy demokracie: obyčejné věci jsou cennější než neobyčejné a věci společné všem jsou důležitější než věci potřebné jen pro někoho. V celkovém vyznění jsem tedy chtěl (do jisté míry, úplně zrušit čas nelze) poněkud popustit uzdu tomu, aby se (alespoň) někteří zainteresovaní upnuli na myšlenky samé a na důležitost toho, co je společné většímu množství lidí, namísto toho, aby si každý netrpělivě odměřoval čas, který na něj vyjde.

Je to velmi obtížné v modelu těžkého individualismu a v kulísách známkování, kdy si většinou hlídáme, abychom uspěli. A ruku na srdce, často propadáme pocitu spokojenosti se sebou, pokud se zvýší počet těch okolo nás, kteří neuspěli. Vlastně by největší radostí studenta tak mohlo být

studium, kde by uspěl v mnoha náročných zkouškách a ze stovky původních spolužáků by zbyl sám. To se trochu podobá sportovnímu modelu.

Pokud někdo v té radosti na sebou samým trochu zakolísá a začne pochybovat, zda toto je skutečně ta vysněná meta, tak tu máme první náznak zrodu filosofa. Cesta je ještě dlouhá a je třeba počítat s tím, že na její konec dojít nelze, ale i tak je zajímavá.

Každopádně již přijmout představu, že získat dobré známky a dominovat nad ostatními není totéž jako posílit svou vzdělanost, je něco úžasného. Zejména v této společnosti, která často pro samé žebříky již nevidí les, neřkuli strom.

Byl bych velice nerad, kdyby někdo pochopil předchozí řádky tak, že máme rezignovat na osvojování si faktografie, že bychom neměli budovat svou znalostní základnu. Znalosti jsou naprostou nutností. Žádnou stavbu nelze budovat bez stavebního materiálu, řekněme metaforicky bez kamenů. Není však účelem ani množit beztvarou hromadu kamenů, ani stavět vzdušné zámky ze zrněk (metaforického) písku. To jsou dva extrémy. Měli bychom usilovat o to postavit pevnou a krásnou stavbu.

Protože se však častěji setkávám s tím, že mnoho lidí se holedbá beztvarou hromadou kamenů, chtěl jsem jen lehce upozornit na to, že takový skanzen, má i svá úskalí.

Problémem vyučovacích předmětů, které neobsahují faktografickou (vybíječící) složku, je naopak to, že předstírat vzdušný zámek je vždy snazší než předstírat hromadu kamenů. Mnoho lidí z toho činí mylný závěr, že naším cílem je nakonec přece jen ta velká hromada kamenů.

Tož, na závěr s pozdravem z Baníkova a s radostným rozpětím ke šťastným zítřkům tu posílám jednu opravdu pěknou hromadu kamenů:

„Vitr, strom i vodní tok, celá džungle chraň tvůj krok.“ (Rudyard Kipling)